

*Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет*

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

Тема: «Організація малого і середнього пасічного бізнесу для досягнення

Цілей сталого розвитку»

*Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Освітня програма 6.076 «Підприємництво, торгівля та логістика»*

Завідувач кафедри:

Карінцева О.І.

*Керівник роботи:
О.І.*

Карінцева

Виконавець:

М.В

Кириленко

Група:

ПТЛ.м-11

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота складається із 43 сторінок, містить у собі 7 таблиць і 11 рисунків.

Об'єктом дослідження є процес запровадження Цілей сталого розвитку на малому пасічному підприємстві «Friendly bee»

Перший розділ кваліфікаційної роботи «Основні засади концепції сталого розвитку» присвячений визначенню основних принципів концепції сталого розвитку, його Цілей та основних завдань. Також, проаналізовано ставлення українського бізнесу до Цілей СР.

Другий розділ «Бджільництво на засадах сталого розвитку» відображує сучасний стан українського медового бізнесу, місце України серед основних гравців на ринку продукції бджільництва. Визначено основні проблеми галузі, а також її роль у досягненні Цілей сталого розвитку.

Третій розділ роботи «Організація малого та середнього пасічного підприємства у рамках концепції сталого розвитку» розкриває основні напрямки сучасного бджільницького бізнесу. Проведено дослідження інноваційної складової бджільництва. Прораховано можливі економічні ефекти від запровадження концепції сталого розвитку на малому пасічному підприємстві.

SUMMARY

The qualification work consists of 47 pages, contains 7 tables and 11 figures. The object of the study is the process of implementing the Sustainable Development Goals at the small apiary enterprise "Friendly bee"

The first section of the qualification paper "Basic principles of the concept of sustainable development" is devoted to the definition of the basic principles of the concept of sustainable development, its goals and main tasks. Also, the attitude of Ukrainian business to the Goals of the SR was analyzed.

The second chapter "Beekeeping on the basis of sustainable development" reflects the current state of the Ukrainian honey business, Ukraine's place among the main players in the market of beekeeping products. The main problems of the industry, as well as its role in achieving the Sustainable Development Goals, have been identified.

The third section of the work "Organization of a small and medium-sized beekeeping enterprise within the framework of the concept of sustainable development" reveals the main directions of the modern beekeeping business. A study of the innovative component of beekeeping was conducted. Possible economic effects from the introduction of the concept of sustainable development at a small apiary enterprise are calculated.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ I. ОСНОВНІ ЗАСАДИ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	7
1.1 Основи концепції сталого розвитку.....	7
1.2 Еволюція цілей сталого розвитку.....	10
1.3. Цілі сталого розвитку які запроваджують українські компанії.....	16
РОЗДІЛ II.БДЖІЛЬНИЦТВО НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	19
2.1 Місце України на світовому ринку меду.....	19
2.2. Аналіз проблем галузі бджільництва в Україні.....	22
2.3 Інструменти підтримки бджільницького бізнесу.....	25
2.4 Роль бджільництва у досягненні цілей сталого розвитку.....	27
РОЗДІЛ III. ОРГАНІЗАЦІЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПАСІЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА У РАМКАХ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	31
3.1.Інновації у галузі бджільництва для досягнення Цілей СР.....	31
3.2 Організація діяльності пасічного підприємства на засадах Цілей сталого розвитку.....	33
3.3 Обґрунтування ефективності запровадження інновацій.....	36
3.4 Апітерапія та її місце у досягненні Цілей сталого розвитку на пасічному підприємстві.....	39
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45

ВСТУП

Початок третього тисячоліття відзначився низкою екологічних, соціальних та економічних проблем, пошук шляхів вирішення котрих продовжує турбувати науковців у сфері екології, економіки та соціології. Єдиною прийнятою концепцією вирішення поставлених питань є концепція сталого розвитку(СР).

Здатність навколишнього природного середовища до акумулювання негативних факторів, обмеженість у використанні природних ресурсів, відсутність збалансованої системи економічного розвитку соціуму – ці, та багато інших проблем були об'єднані під егідою концепції сталого розвитку, ціллю котрої є планування життєвої діяльності з урахуванням потреб не лише теперішнього, а і майбутніх поколінь.

Економічна складова у питанні запровадження системи системного розвитку посідає авторитетне місце, і визначає напрямки руху суспільства у найближчій перспективі. Малий і середній бізнес є невід'ємною частиною у забезпеченні досягнення цілей сталого розвитку у всіх трьох напрямках[23,26,27,29,34,38].

Історично склалося, що бджільництво є провідною галуззю українського народу. Воно об'єднує у собі риси, котрі більшість галузей промисловості не можуть досягнути протягом багатьох десятиліть. Бджільництво не чинить негативний вплив на природне середовище, має низку екстернальних ефектів, котрі позитивно впливають як на екологічні так і економічні показники інших галузей народного господарства.

Бджільницький бізнес, на сучасному етапі його існування, приділяє недостатню увагу проблемі сталого розвитку, хоча має для цього усі необхідні складові. Організація пасічного підприємства на основі цілей СР значною мірою відрізняється від того типу діяльності бджолярів, котрий наявний зараз, демонструючи низьку зацікавленість у майбутньому наступних поколінь.

Враховуючи сучасні потреби суспільства та його досягнення у ході Четвертої промислової революції, прогрес у сфері організації процесу управління сучасними компаніями, отриманий досвід у інших галузях господарювання - все це організовує змістовну базу для створення бізнесу майбутнього.

Значного впливу набули проблеми інноваційної залежності, державної підтримки, загальної продуктивності пасічних підприємств.

Метою роботи є: визначення основних нюансів організації малого та середнього бджільницького бізнесу на засадах концепції сталого розвитку.

Основним завданням є: аналіз процесів організації, інноваційного розвитку, програм підтримки підприємницької діяльності, котра базується на системінізації суспільства.

РОЗДІЛ I. ОСНОВНІ ЗАСАДИ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

1.1 Основи концепції сталого розвитку

Концепція сталого розвитку може запропонувати новий підхід до проблем глобальної системи. Великі зміни відбудуться у більшості сфер суспільного життя, особливо це помітно у економіці. У зв'язку з переходом до системного розвитку перед економічною системою постають нові комплексні цілі та завдання, які вимагають змін цієї системи. Тому сталий розвиток ставить у центр економічних відносин потребу в ефективному управлінні та проблему пошук ефективних шляхів вирішення глобальних і локальних проблем.

Сталий розвиток – це процес побудови країни на основі інтеграції соціальних, економічних та екологічних аспектів для задоволення потреб нинішнього та майбутніх поколінь. Основу сталого розвитку складає збалансованість взаємозв'язку між економікою та навколишнім середовищем. Сталий розвиток узагальнює процес життя та відтворення генетичного фонду країни, мобілізацію влади кожного індивіду в суспільстві, забезпечення прав і свобод людини, створення методів захисту навколишнього середовища, біорізноманіття та відновлення його локальних систем, зменшення рівня антропогенного впливу на навколишнє середовище. [7,12,22]

Концепція «сталого розвитку» є розвиненою версією теорії «ноосфери» Вернадського. Практика розвитку країн у ХХ столітті довела, що концепція ноосфери необхідна для розробки єдиного напрямку екологічного, соціального та економічного розвитку.

За сприяння понад 180 країн світу, міжнародних організацій та провідних учених ця концепція була розширена на міжнародних засіданнях ООН.

У підсумковому документі Комісії ООН, що отримав назву «Наше спільне майбутнє» сталий розвиток визначається як «розвиток, який відповідає потребам сьогодення без шкоди для потреб майбутніх поколінь». Концепція отримала подальший розвиток у Ріо-де-Жанейро в 1992 році та Йоганнесбурзі в 2002 році.

У 1987 році Генеральна Асамблея ООН прийняла Спеціальну резолюцію «Екологічна перспектива до 2000 року і надалі» як керівний принцип для роботи Організації Об'єднаних Націй, урядів і приватних організацій, установ і підприємств у напрямку сталого розвитку.[7]

У вересні місяці 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку відбувся саміт ООН зі сталого розвитку, на якому були затверджені нові напрямки розвитку на період після 2015 року. Підсумковим документом конференції «Перетворення нашого світу: проекти в Порядку денному сталого розвитку до 2030 року» схвалено 17 ініціатив сталого розвитку та 169 основних задач.

Україна, як і інші країни-члени ООН, долучилася до міжнародного руху у напрямку системізації суспільства. З метою встановлення стратегічних рамок національного розвитку України на період до 2030 року розпочато комплексний процес адаптації Цілей сталого розвитку за принципом «нікого не залишити осторонь». Кожна міжнародна ціль розглядається відповідно до ситуації національного розвитку. У 2016 році в Україні було проведено декілька всеукраїнських та регіональних конференцій. За результатами консультацій можна зробити висновок, що національні ЦСР будуть основою для інтеграції дій, спрямованих на забезпечення економічного зростання, соціальної справедливості та розумного управління.

Економічні потреби сталого розвитку визначаються трьома основними показниками: наявністю капіталу в цілому, кількістю людей, які працюють у виробництві, і рівнем їх виробництва, а також методами управління. Оскільки виробництво суспільних благ залежить від стану природи, розподіл цієї частини капіталу називається «природним капіталом». Відповідно до цього підходу природа є місцем «м'якої» виробничої системи, яка може підвищити продуктивність «штучних» (створених людиною) виробничих систем або безпосередньо постачати споживчі товари.[7,12,22]

Вплив природного середовища на економічну систему здійснюється за напрямками (рис.1.1)

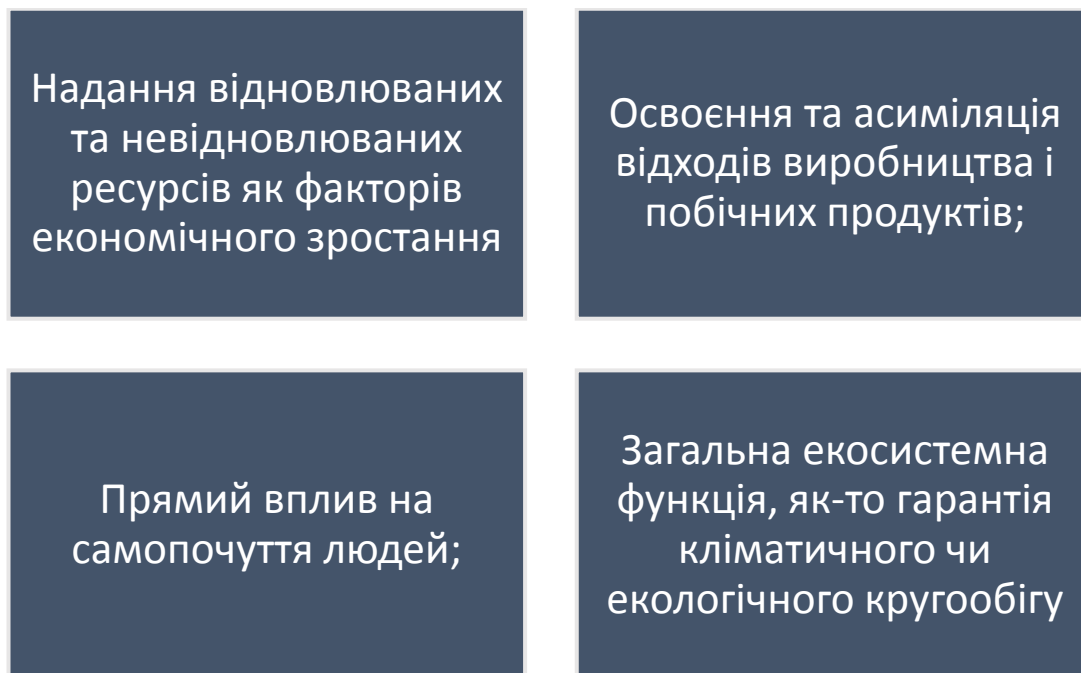

Рис. 1.1 Вплив природного середовища на економічну систему

Хоча елементи реального капіталу тісно пов'язані між собою, вони не є взаємозамінними. Отже, сталий розвиток можливий за умов захисту природного капіталу та продуктів навколишнього середовища. Це стосується використання природних ресурсів із збереженням продуктивності та здатності до їхньої регенерації. Для цього довгострокове споживання природних ресурсів не повинно перевищувати обсягу та швидкості їх відновлення[24,25,28,30,32,33,35,36,37,39,40,41,42,43,44,45,46,447,48,49,50,51,52,53,54].

Споживання невідновлюваних природних ресурсів не повинно перевищувати обсяг виробництва товарів-замінників. Кількість забруднюючих речовин, що потрапляють у навколишнє середовище, не повинна перевищувати природну поглинальну здатність. Ці якісні критерії використовуються для визначення безпечних темпів економічного зростання.

Зверніть увагу, що природний капітал почали враховувати в моделях економічного зростання в 1970-х роках, але ці моделі розглядали природний капітал і вважали його замінним іншими типами капіталу (людським, фінансовим) або технологією.

На відміну від класичної ринкової економіки, в якій природний капітал може бути замінений рівноцінним штучним капіталом, теорія екологічної економіки припускає, що природний капітал і людський капітал є взаємовиключними. Це узгоджується з концепцією «сталого енергетики», яка передбачає компенсацію виснаження невідновлюваних природних ресурсів шляхом накопичення запасів відновлюваних природних ресурсів.

Виснаження навколишнього середовища, перш за все, енергетичних ресурсів має визначати розмір «необхідного природного капіталу» та методи господарювання. «Високоякісний природний капітал» — це категорія природного капіталу, який виконує значні та важливі екологічні функції, які інші форми капіталу не можуть.

1.2 Еволюція цілей сталого розвитку

«Цілі сталого розвитку» (ЦСР або Глобальні цілі) у сучасному їхньому вигляді були ухвалені на саміті ООН із сталого розвитку у 2015 році. Таке їх формулювання прийшло на зміну «Цілям розвитку тисячоліття» котрі втратили свою чинність наприкінці 2015 року, і включали у себе 8 глобальних завдань, котрі були визначені ще у 2000 році на Саміті тисячоліття . Перелік цілей наведений на рисунку 1.2.

Рис.1.2. Цілі розвитку тисячоліття

У 2015 році була завершена робота над виконанням Цілей розвитку тисячоліття, за результатами якої було виведено 60 офіційних показників ефективності та сформульована 21 задача на майбутній період.

25 вересня того ж року була затверджена нова резолюція: «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року». І оголошено новий план дій, котрий був чітко направлений на перетворення існуючого порядку на шлях системного розвитку.[22]

Основою нового плану було запровадження 17 цілей та 169 задач із терміном їх виконання у 15 років (рисунок 1.3).

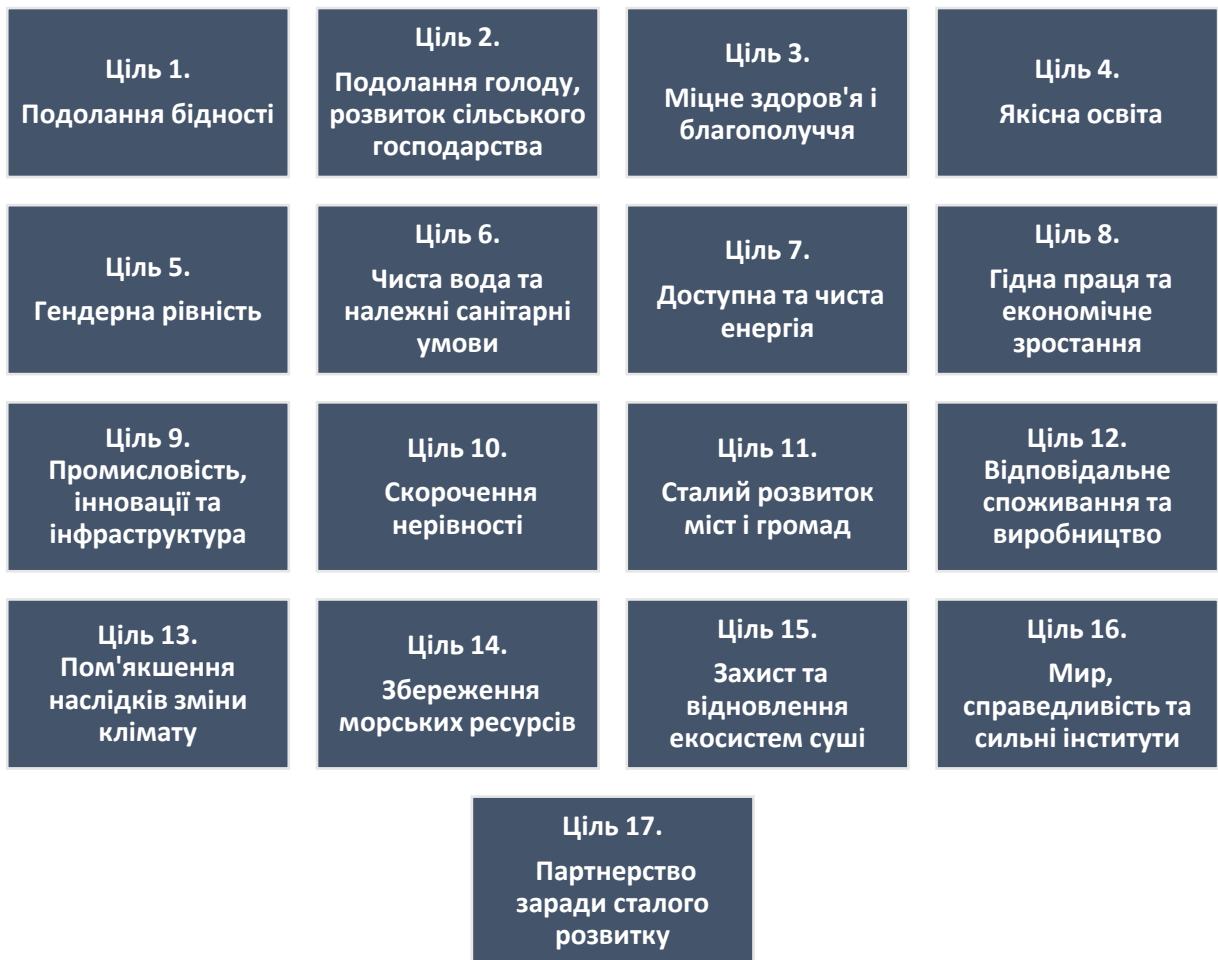

Рис. 1.3. Цілі сталого розвитку

Розглянемо кожну ціль детально

Ціль 1. Усунення бідності.

Один із найбільших викликів, що стоять перед людством. Незважаючи на те, що з 1990 по 2015 рік кількість людей, які живуть у крайній бідності зменшилася більш ніж удвічі (з 1,9 мільярда до 836 мільйонів), для багатьох людей залишається відкритою проблема задоволення навіть базових потреб. Зміна клімату, конфлікти та нові загрози відсутності продовольчої безпеки роблять неможливим повністю викоренити бідність як складову сьогодення.

Ціль 2. Продовольча безпека та сталий розвиток сільського господарства

Процес економічного зростання та збільшення сільськогосподарського виробництва за останні два десятиліття майже вдвічі скоротили кількість

людей, які відчувають нестачу продовольства, проте питання продовжує бути актуальним. Першочерговою задачею є усунення голоду серед дітей. Особливої уваги потребує розподіл прав на земельні ділянки та програми державної підтримки дрібного фермерства.

Ціль 3. Здоров'я та благополуччя

Основна увага Цілі приділяється шляхам подолання найпоширеніших хвороб, серед яких СНІД, малярія а також туберкульоз. Проблема якісного медичного обслуговування, доступних ліків та вакцин залишається відкритою і потребує негайного вирішення. Серед іншого, особливого значення набувають програми підтримки досліджень і розробок у галузі медицини.

Ціль 4. Освіта

Освіта є одним із основних інструментів на шляху досягнення Цілей сталого розвитку, проте не всі мають доступ до такого блага. Багато країн мають проблеми на фоні гендерної нерівності у освіті, також не всі мають економічні можливості для її отримання. Тому основною задачею є до 2030 року вирішити ці проблеми.

Ціль 5. Гендерна рівність

Багато країн мають проблеми у цьому питанні. Починаючи освітнім процесом і закінчуючи правами власності. Заохочення жінок-лідерів може допомогти посилити політику та закони, які сприяють гендерній рівності.

Ціль 6. Водні ресурси

Щоб до 2030 року кожен мав доступ до якісної та дешевої питної води, ми повинні інвестувати в належну інфраструктуру, забезпечити санітарні умови та сприяти санітарії на всіх рівнях. Необхідним кроком є контроль та збереження водних екосистем. Країни, що розвиваються, потребують більшої

міжнародної співпраці для покращення якості води та забезпечення технологій очищення.

Ціль 7. Чиста та доступна енергія

Ціль передбачає інвестиції в чисту енергію, таку як сонячна, вітрова та теплова енергії, щоб кожен міг скористатися доступною електроенергією до 2030 року. Головним завданням у всіх країнах, що розвиваються, є розбудова інфраструктури та вдосконалення технологій, які можуть сприяти зростанню та сприяти екологічній стійкості.

Ціль 8. Економічне зростання та праця

Акцент робиться на підприємстві та створенні робочих місць, а також на ефективних заходах щодо ліквідації примусової праці, рабства та торгівлі людьми. Згідно з цими цілями, до 2030 року продуктивна та гідна праця буде доступна для всіх чоловіків і жінок.

Ціль 9. Інноваційний розвиток та індустріалізація

Повсюдне запровадження інноваційних технологій у процеси виробництва значним чином здатне скоротити витрати енергії та коштів на його роботу. Також це сприятиме покращенню екологічній ситуації та стимулюватиме ринок трудових ресурсів. Важливо зауважити, що понад 4 мільярди людей не мають доступу до інтернету, що у свою чергу створює цифровий розрив, котрий негативним чином впливає на доступ до інформаційного простору та також сповільнює всеохоплюючі освітні напрямки.

Ціль 10. Скоротити розриви між країнами

Нерівність у доходах є всеохоплюючою проблемою, яка потребує глобального вирішення. Необхідно покращити управління та нагляд за фінансовими та комерційними ринками, сприяти заохоченню іноземних інвестицій та залучати тих, хто зацікавлений у прямих інвестиціях.

Ціль 11. Систейновий розвиток населених пунктів

Значна частина бідного населення зосереджена в містах. Органам влади неможливо впоратися зі зростанням кількості населення в занепалих районах. Досягнення безпеки та розвитку міст включає безпечне та доступне житло, покращення житлових умов, а також інвестиції в громадський транспорт, зелені громадські простори та більш інклюзивне управління та планування.

Ціль 12. Оптимізація споживання та виробництва

На сьогоднішній день проблема марнотратного виробництва та нераціонального споживання значним чином відбивається на екологічній ситуації. А якщо врахувати той факт, що велика кількість людей споживає навіть недостатньо для забезпечення своїх мінімальних потреб, стає зрозумілим, що процеси виробництва, транспортування, споживання та утилізації потребують значних змін.

Ціль 13. Подолання кліматичних проблем

Сьогоднішні умови ставлять країни перед великою проблемою наслідків зміни кліматичної ситуації. Продовжує спостерігатися негативна тенденція у обсягах викиду парникових газів. На сьогодні у порівнянні із 1990 роком ступінь викидів зріс на 50%. Проблема потребує мобілізації зусиль з метою скорочення викидів парникових газів в атмосферу. Боротьба із негативними наслідками глобального потепління потребуватиме більші інвестиції ніж боротьба із його подальшим недопущенням.

Ціль 14. Зберегти морські ресурси

У зв'язку з тим, що впродовж багатьох років океанічні та морські ресурси є одним із ключових елементів продовольчої безпеки для майже 30% населення планети, виникає необхідність зберегти ці ресурси від згубного

антропогенного впливу та зміни клімату. Особливу увагу необхідно приділити засоленню океанів та їх забрудненню пластиковими відходами.

Ціль 15. Зберегти екосистеми суші

Як і морські ресурси, екосистеми суходолу приймають пряму участь у забезпеченні продовольчої безпеки та збереження сталості кліматичних умов. При знищенні лісів, водно-болотних екосистеми постає питання погіршення клімату та запуску процесів опустелювання територій, раніше придатних для сільськогосподарської діяльності. Задачами Цілі є відновлення та збереження екосистем задля зменшення впливу змін клімату та збереження природного біорізноманіття.

Ціль 16. Забезпечити мир та справедливість

Конфлікти, котрі на постійній основі виникають як між країнами так і між окремими верствами населення, негативним чином впливають на досягнення сталого розвитку. Незаконний оборот зброї, насильство в усіх його формах є недопустимими у сучасному цивілізованому світі. Цілю є співпраця задля досягнення миру та верховенства правових інститутів.

Ціль 17. Співпраця задля СР

Щоб досягнути усіх Цілей сталого розвитку необхідним є розбудова глобального суспільства, співпраця у якому буде спрямована до допомоги у інноваційному процесі, підтримці при стихійних лихах, забезпеченні стимулів для розбудови міжнародної торгівлі та залученні інвестицій у країни, що розвиваються. Тільки шляхом співпраці між країнами можливо досягнути глобалізації концепції сталого розвитку.[18,22]

1.3. Цілі сталого розвитку які запроваджують українські компанії

З моменту запровадження глобальних цілей сталого розвитку минуло близько 7-ми років. Актуальні дані що до запровадження цілей сталого

розвитку серед українських компаній отримати доволі складно, проте існує дослідження ООН про досягнення цілей сталого розвитку на 2020 рік.

Згідно із звітом до проведеного моніторингу, стало зрозуміло, що лише 46% компаній ведуть політику інтеграції Цілей сталого розвитку у свій бізнес.[3]

З 2015 року (моменту прийняття ЦСР) до 2020 року Україна робила прогресивні кроки у напрямку досягнення 15 із 17 Цілей СР. Найчастіше українське бізнес середовище робить акцент на досягненні 3х цілей:

-Ціль 3 «Міцне здоров'я і благополуччя»; (Рисунок 1.4)

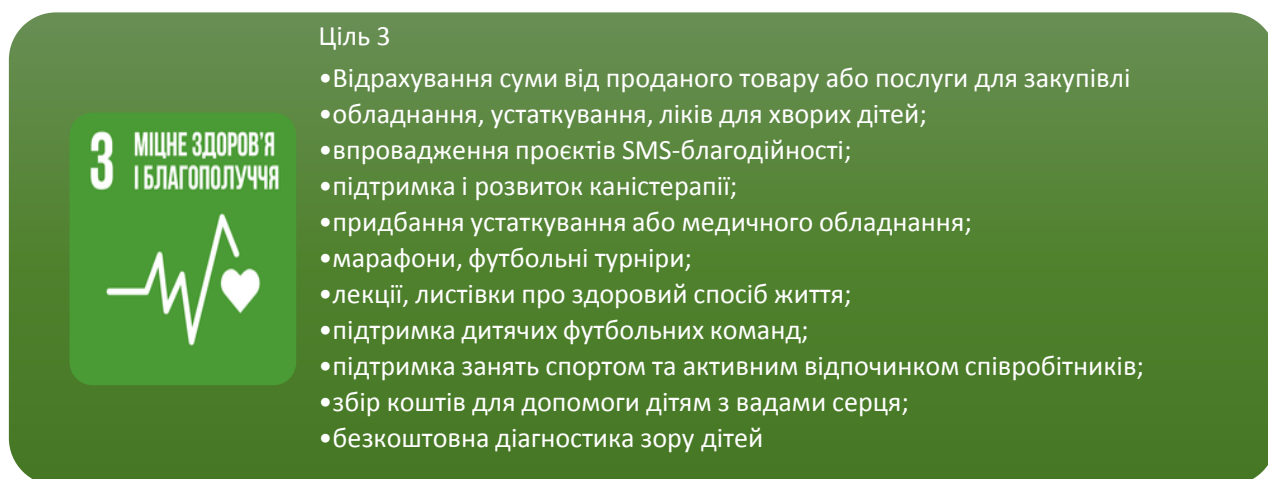

Рис. 1.4. Ціль СР – 3

-Ціль 4 «Якісна освіта»; (Рисунок 1.5)

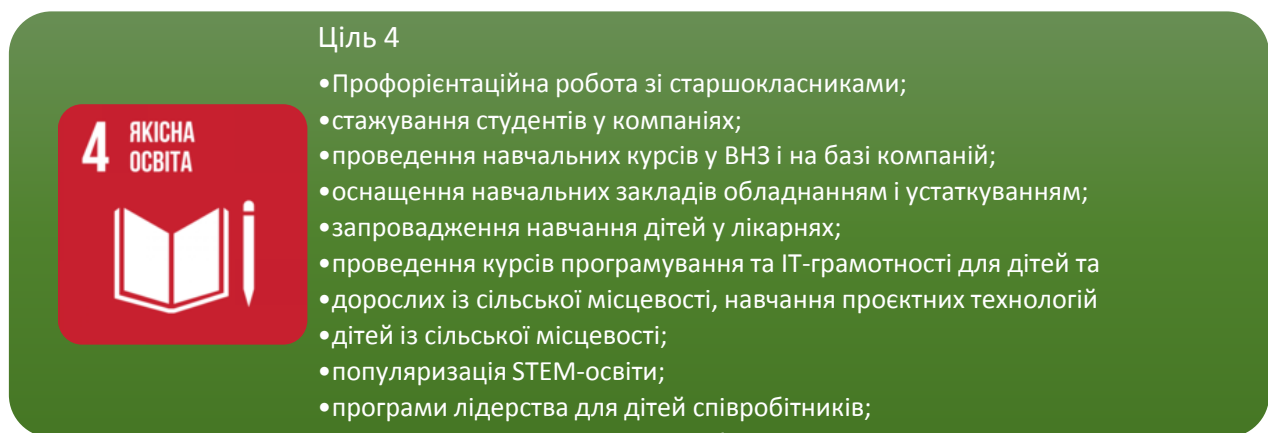

Рис. 1.5. Ціль СР – 4

-Ціль 8 «Гідна праця та економічне зростання». (Рисунок 1.6)

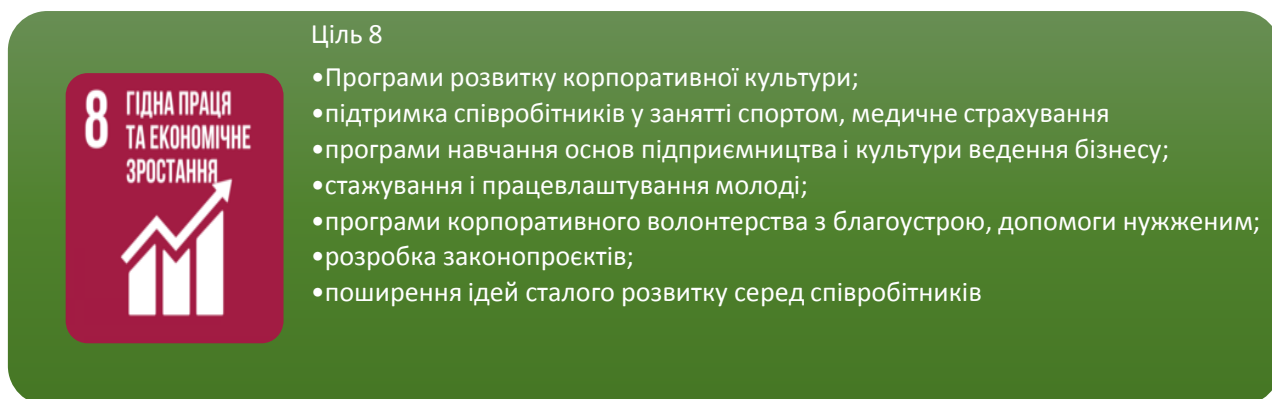

Рис. 1.6. Ціль СР – 8

Традиційно, український бізнес реалізує проекти підтримки дітей (передусім хворих), розвитку персоналу (навчання для підвищення кваліфікації, запровадження медичного страхування), працевлаштування та стажування молодих спеціалістів.

Найменшої ж уваги український бізнес приділяє:

-Ціль 2 «Подолання голоду, розвиток сільського господарства»;

-Ціль 14 «Збереження морських ресурсів»

Існування такої проблеми пов'язане із родом діяльності компаній, котрі певним чином долучилися до процедури досягнення ЦСР. Здебільшого, ці компанії не пов'язані з процесами використання морських ресурсів, або не задіяні й галузі харчової промисловості та сільського господарства.[3]

РОЗДІЛ II. БДЖІЛЬНИЦТВО НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

2.1 Місце України на світовому ринку меду.

Бджільництво багато років поспіль лишається однією із найперспективніших сфер господарської діяльності як для індивідуальних домогосподарств так і для малих і середніх пасічних підприємств. На кінець 2021 року, офіційна цифра кількості бджолиних сімей сягала близько 2,6 млн. У даному показнику були враховані господарства всіх організаційно-правових форм. Динаміка зростання офіційного показника кількості бджолосімей різко зросла після ухвалення Наказу Міністерства економіки «Про деякі питання у сфері бджільництва», спростивши процедуру реєстрації пасік.[15,17]

Також спостерігається тенденція до збільшення частки зареєстрованих суб'єктів господарювання. Так у 2018 році лише 2% від загальної частки медової продукції було виготовлено пасічними підприємствами. Щорічно частка зростає.

Українськи виробники меду щорічно виготовляють близько 70 тис. тон продукції. Спад у виробництві спостерігався лише у період 2015-2016х років (рисунок 2.1).

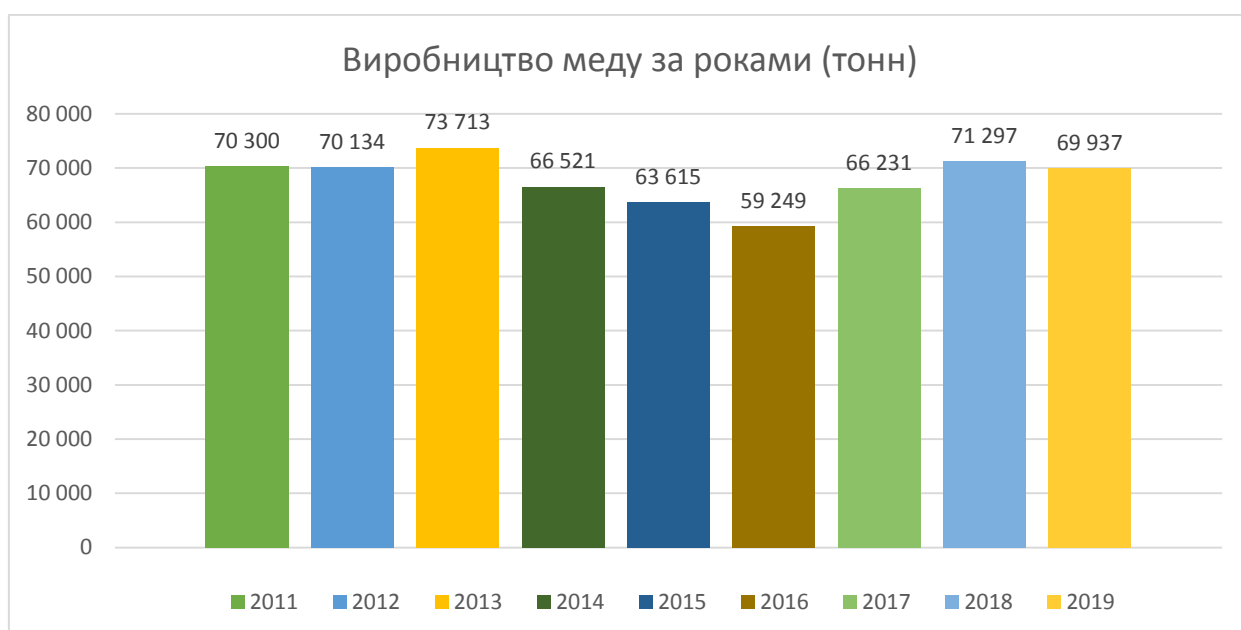

Рис. 2.1. Обсяги виробництва меду в Україні за роками

Проте, заготівельники та експортери медової продукції дійшли висновку, що реальна кількість меду, котрий виробляється в Україні значно перевищує показники офіційної статистика, адже і досі близько 30% пасік є незареєстрованими. Це значить, що реальна кількість бджолосімей, корті задіяні у виробництві по попереднім підрахункам може сягати близько 3,7 млн. одиниць, а обсяги виробленого меду перевищують позначку у 100тис. тон.[20]

Незважаючи на щорічні проблеми, з котрими стикається галузь бджільництва в Україні, спостерігається тенденція до пропорційного зростання ринкової частки українського меду на світовому ринку (рисунок 2.2).

Рис. 2.2. Частка українського меду на світовому ринку

Зростання попиту на український мед стало наслідком загального тренду до споживання натуральної продукції АПК. Проте у 2020 році спостерігалось загальногалузеве просідання цін на медову продукцію, у зв'язку із першим локдауном. Проте, після відновлення торгівельних цін та зростання обсягів фізичного експорту було досягнуто максимальних показників у \$139,4 млн.

Ця цифра стала абсолютним рекордом, беручи з стартову позначку показники 2010 року [21] (рисунок 2.3).

Рис. 2.3. Обсяги торгівлі українським медом

Початковими відправними точками у експортній діяльності виступали Європа, США, Схід і Японія. За останні 5 років географія експорту змінилася. Ринки стали більш диверсифікованими. Наразі українські експортери проводять свою діяльність у напрямку 40 країн. Лідерами залишаються країни Європи (рисунок 2.4), а у списку імпортерів медової продукції до США Україна піднялася на 3-тю сходинку.

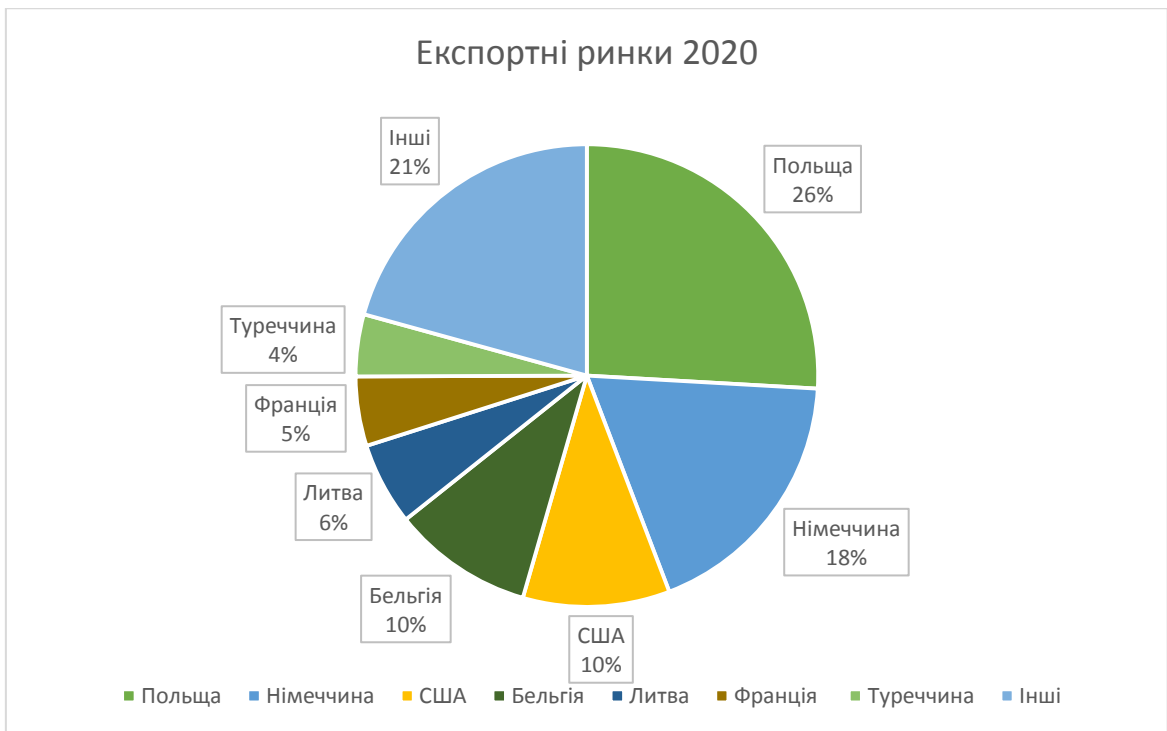

Рис. 2.4 Основні експортні ринки 2020

Отже, можна зробити висновок, що ринок перебуває у постійній динаміці. Український мед користується попитом як на внутрішньому ринку, так і за його межами.

2.2. Аналіз проблем галузі бджільництва в Україні

На сьогоднішній день галузь бджільництва, як і усі інші галузі народного господарства, не позбавлена проблем. Ці проблеми викликані низкою чинників, котрі підпорядковуються як економічним так і соціальним інститутам суспільства. Низька інтервальна продуктивність пасічних господарств (таблиця 2.1), нерегульованість відносин між державою та пасічниками, аграріями та пасічниками, низька інноваційна діяльність – всі ці фактори негативним чином впливають на розвиток галузі, знижують її продуктивність та перспективність.[6]

Таблиця 2.1. Середня продуктивність бджолосімей за роками

Показник	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019р
Кількість бджолосімей, тис. сімей	2921,5	2934,0	2956,2	2985,8	2699,6	2590,0	2487,1	2642,2	2648,2	2600,0
Середня продуктивність однієї бджолосім'ї, кг	24	23,9	23,7	24,7	24,6	24,5	23,8	25,1	26,9	26,9
Виробництво меду в усіх категоріях – всього, т	70873	70311	70134	73713	66521	63615	59294	66231	71279	69937

За останні 5 років найбільший вплив на галузь несли наступні проблеми:

- Роз'єднаність пасічних господарств

У зв'язку із відсутністю чітко налагодженого механізму взаємодії між пасічними господарствами виникла проблема відсутності координації дій у разі порушення прав пасічників зі сторони аграрних компаній (масова загибель бджіл від інсектицидів). Компенсація збитків у більшості випадків є неможливою.

Також, слід зазначити, що більшість об'єднань пасічників є штучними організаціями, створеними для зниження закупівельної ціни меду. Зазвичай керівниками таких «спілок» виступають власники великих промислових пасік, корті співпрацюють із заготівельниками та експортерами меду. Це призводить до штучного заниження цін на внутрішньому ринку.

- Використання застарілих технологій у процесі виробництва, переробки та фасування готової продукції.

Бджільництво потребує інновацій. Використання застарілих методів призводить до постійного зниження продуктивності праці як самого пасічника так і його виробничих потужностей. Якщо порівнювати технологічні процеси, котрі застосовуються українськими пасічниками із

технологіями пасічних господарств Канади, США, Німеччини, то очевидним стане той факт, що галузь у плані технічно-матеріального забезпечення відстає від вище перелічених країн на 10-15 років. Причиною такого розриву слугує брак коштів, викликаний низькими закупівельними цінами на медову продукцію всередині країни. Якщо опанування нових методів ведення бджільництва не викликає особливих проблем у пасічника, то закупівля нового інвентарю для роботи накладає важкі фінансові корективи на процеси виробництва. Тому у більшості випадків пасічники продовжують працювати із тим, що мають, тим самим беручи себе у «заручники» ситуації.

- Стан бджолиних сімей

Продуктивність бджіл прямим чином пов'язана із станом їхнього здоров'я. Багато пасічників стикаються із проблемами захворюваності бджолиних сімей, а згодом стають причиною введення їх у незадовільний стан. Не слід забувати, що більшість пасічників не мають спеціалізованої освіти, що часто призводить до неправильного лікування бджіл, або безконтрольного процесу їхньої життєдіяльності. У плані ветеринарних проблем у існують вирішення, котрі довели свою ефективність протягом років. Так урядом Канади було створено «Бджільницьку службу», котра інформує пасічників про певні епідемії, надає рекомендації що-до лікування та профілактики захворювань.

Частково покращило ситуацію введення обов'язкової реєстрації пасік у 2018 році, адже процедура передбачає лабораторні перевірки бджіл для подовження терміну дії реєстрації, а також передбачає первинний огляд пасіки фахівцями.

- Проблема державної підтримки галузі

Питання державної підтримки галузі бджільництва було частково вирішеним у 2020 році. Озираючись на перебіг подій 2022 року, питання знову стає відкритим.

Після додавання бджіл до списку тварин, котрі підлягають дотаційним виплатам, українські пасічники отримали близько 240 млн. грн. Сума виплати становила 200 грн. на одну бджолосім'ю. У 2021 році відбулися зміни у бюджетуванні галуз, адже кількість заявок на отримання дотації значним чином зросла. Це призвело до скорочення суми виплат. Дотації для пасічників дали додаткові надходження, корі у більшості випадків можна було направити на модернізацію пасіки, або її утримання.

- Негативний вплив АПК

Діяльність великих підприємств галузі сільського господарства призводять до масової загибелі бджолиних сімей. Це пов'язано із використанням шкідливих для бджіл речовин. Механізму котрий врегулював би ці проблеми не існує. Результатами таких протиправних дій є:

1. Знищення медоносних бджіл;
2. Позитивні тести на вміст заборонених речовин у продукції бджільництва;
3. Як результат із попереднього – блокада меду українського походження на світовому ринку.

Таких проблем значною мірою більше, ніж перелічено вище. Всі вони потребують негайного вирішення. Це покращить як внутрішню ситуацію у галузі, так і зовнішні перспективи на світовому ринку.[5,6,11]

2.3 Інструменти підтримки бджільницького бізнесу

Як було сказано раніше, із 2020 року було запроваджено державну підтримку галузі бджільництва у вигляді дотацій, що залучило у галузь додаткові фінансові вливання у розмірі близько 240 млн. грн. Проте, окрім грошового стимулювання розвитку пасічного бізнесу необхідно розробити і

нефінансові методи, котрі будуть спрямовані на формування підприємницьких навичок у пасічників.

Активно у цьому напрямку працюють уряди Канади, США, Нової Зеландії, В'єтнаму. Суть інструментів підтримки полягає у розробці та розширенні інформаційної бази для бджолярів.

Для України, можливості розвитку бази такого інструментарію не є проблемою, проте, мало хто звертає на це увагу.

Найпершим і найголовнішим пунктом нефінансової підтримки для українських бджолярів є навчання. Не зважаючи на те, що для роботи у галузі потрібні незначні знання, кінцеві результати діяльності пасічного господарства кваліфікованого і некваліфікованого пасічника у більшості випадків будуть значною мірою відрізнятися. Процес навчання має бути доступним і складатися із кількох основних траєкторій, серед яких має бути, безпосередньо, технологія ведення бджільництва і принципи реалізації бджільницької продукції. Наслідками такого навчання мають стати:

- збільшення загальної продуктивності галузі;
- зменшення частки неблагополучних пасік;
- стабілізація цінової політики на медовому ринку.

Наступним кроком у підтримці бджільницької справи є пошук потрібного персоналу.

Особливої актуальності цей напрямок має набрати у середніх пасічних підприємств, коли для організації процесів необхідна певна кількість найманих працівників із відповідною кваліфікацією. Наразі ж спостерігається ситуація протилежна. Персонал, котрий необхідний для роботи є некваліфікованим, його ефективність не відповідає необхідним нормам. Вирішити таке питання можна користуючись послугами служб зайнятості.

Важливим нефінансовим інструментом підтримки будь-якого типу бізнесу завжди будуть лишатися консультаційні послуги, коті мають розширити сферу своєї діяльності до роботи із пасічним бізнесом.

2.4 Роль бджільництва у досягненні цілей сталого розвитку.

Пасічні господарства будь-якої організаційно-правової форми приймають пряму і опосередковану участь у процесі досягнення Цілей сталого розвитку. Проаналізувавши усі 17 Цілей, очевидним фактом стає те, що бджільництво слід розглядати як досконалий напрямок досягнення 5 Цілей СР. Це цілі: 1, 2, 3, 8, 15. [10]

Пасічний бізнес обов'язково має виробляти основні продукти своєї діяльності: мед, віск, прополіс, пергу, маточне молочко, пилок. Усі ці продукти користуються попитом на внутрішньому та зовнішньому ринку, а сфера їх використання не обмежується кількома десятками напрямків. Споживачами продукції виступають не причетні до бджільництва суб'єкти. Також існує інший клас бджолої продукції, котра представлена бджоломатками та бджолопакетами. Така продукція не виходить за рамки галузі, але як і у першому прикладі вдало ілюструє основну концепцію досягнення Цілі №1 – Подолання бідності. Реалізуючи продукцію бджільництва приватні пасічні господарства отримують прибуток, котрий у більшості випадків є основним. Лише за 2021 рік з країни було експортовано близько 62 тис тон меду. За ринковою ціною це приблизно \$145 млн. А якщо вважати, що галузь бджільництва є одна із лідируючих по віддачі від вкладених засобів, вибудовуються чергові аргументи на користь її розвитку.

Ціль 2. Подолання голоду, є однією із пріоритетних. Так як мед є продуктом харчування, його виробництво дозволяє підвищити загальний рівень продовольчої безпеки як в Україні так і за її межами. Важливим екстернальним (зовнішнім) ефектом бджільництва є процес запилення

ентомофільних рослин. Результатом бджолої праці є підвищення продуктивності більшості культур.[13] (таблиця 2.2)

Таблиця 2.2. Приріс врожайності ентомофільних культур

Культура	Можливий приріст(%)	Середній приріст(%)
Соняшник	30-41	35,5
Ріпак	20-25	22,5
Гречка	41-60	50,5
Гірчиця	35-61	48
Люцерна	45-55	50
Баштанні	40-58	49
Садові	38-55	46,5

При правильному використанні потенціалу бджіл як запилювачів, можливо створити ефективні умови для сталого розвитку сільського господарства, що, потенційно, призведе до скорочення нестачі продовольчих товарів як всередині країни так і на експортних ринках.

Більшість продукції бджільництва має своє застосування у медичній галузі. Мед, перга, бджолина отрута, гомогенати личинок, маточне молочко, прополіс – усе перемічене має цілющі властивості і використовується для покращення стану організму. Активного поширення за останні 10 років набула апітерапія, котра вийшла із народної медицини і розвинулася до успішного науково-практичного напрямку. Дані факти свідчать про участь бджільництва у процесі досягнення Цілі СР №3 – Забезпечення міцного здоров'я та благополуччя. Також досягненню поставленої мети сприяє екстернальний ефект від діяльності середніх та великих пасічних підприємств, котрі розташовані біля екологічно навантажених промислових центрів. Датськими вченими було доведено здатність бджіл збирати та

утримувати на своєму тілі мікрочастинки полімерів, що перебувають у повітрі. Теоретично можливо покращити ситуацію із забрудненням атмосфери за допомогою бджіл. Підтвердженим фактом стала здатність бджіл розпізнавати інфікованих COVID-19.

Компонентом СР бджільництво робить його простота (мінімальні знання та досвід) а також відсутність складних алгоритмів для реалізації виготовленої продукції. Бджільницьке ремесло може опанувати практично кожен. Враховуючи складну ситуацію із рівнем безробіття в українських селах, пасічний бізнес сприяє скороченню цього показника, створюючи робочі місця як для самих пасічників так і для їх найманих працівників. За допомогою такого не складного процесу досягається Ціль №8, а саме сприяння економічному зростанню та зайнятості людей. Створюючи пасічне підприємство будь якої організаційної та правової форми створюється певна кількість робочих місць. Числове значення кількості визначається багатьма критеріями, серед яких :

- розмір пасічного господарства;
- технологічна розвиненість;
- сезонність.

Досягнення Цілі 15, яка включає у себе збереження та відновлення біорізноманіття та екосистем суходолу. У даному питанні ключову роль відіграє процес запилення ентомофільних культур по-за межами діяльності сільського господарства, тобто, у дикій природі. У зв'язку із щорічним скороченням кількості диких запилювачів (у першу чергу від антропогенного впливу), зростає небезпека цілковитого зникнення окремих видів рослин. Як наслідок, зростає роль бджіл у підтриманні сталості навколишнього природного середовища.

Як частина харчових ланцюгів (негативна сторона для бджоляра), бджола створює умови для виживання певних видів птахів та комах.

РОЗДІЛ III. ОРГАНІЗАЦІЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПАСІЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА У РАМКАХ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

3.1. Інновації у галузі бджільництва для досягнення Цілей СР

Українське бджільництво у сучасному його вигляді сприяє досягненню Цілей СР. Проте, показники ефективності у багатьох його напрямках є не ідеальними і потребують систематичного вдосконалення. Досягти прогресу можна завдяки запровадженню інноваційних технологій на вже існуючих пасічних господарствах, або ж враховувати фактори інноваційного розвитку при створенні нового суб'єкта господарської діяльності.

Як і к будь-якій галузі господарства, у бджільництві відбуваються зрушення під впливом наукового та технічного прогресу на хвилі 4-ї Промислової революції. Закордонний досвід демонструє запровадження сучасних систем моніторингу за станом бджолиних сімей, сучасних методів управління та обслуговування пасічних господарств. Так компанія BeeHero створила технологію, котра дозволяє пасічникам у реальному часі контролювати діяльність бджіл всередині вулика. Дана технологія також допомагає виявляти первинні симптоми захворювань бджіл. Проте, перелічені вище якості є лише другорядними у системі, адже основним напрямком застосування системи є покращення продуктивності бджіл на запиленні ентомофільних сільськогосподарських культур. Платформа ж поєднує у собі алгоритми машинного навчання та сенсори, котрі у режимі реального часу вимірюють якість запилення, що у свою чергу дозволяє оптимізувати розташування вуликів навколо посівів.

У свою чергу компанія ApisProtect пріоритетним напрямком своєї діяльності вважає саме пасічний бізнес. Фахівці компанії розробили унікальну технологію, котра на основі діяльності штучного інтелекту опрацьовує показники продуктивності бджолосімей і допомагає їх підвищити. Платформа збирає інформацію від різних джерел про пасіки,

тестує захворювання та надає звіти. Після опрацювання даних пасічник отримує рекомендації щодо покращення здоров'я комах.

ВЕЕР – платформа у форматі онлайн, котра надає змогу пасічнику не тільки контролювати стан власної пасіки (перевірка стану здоров'я бджолосімей, моніторинг приросту ваги), а ще дозволяє використовувати свій функціонал для ведення записів господарем, для подальшого їх опрацювання. Також функціонал платформи дозволяє співпрацювати з іншими пасічниками.

Як видно з наведених прикладів, сучасні інноваційні бджільницькі проєкти спрямовані на диджеталізацію цієї сфери господарської діяльності. Проте, не слід забувати, що дуже важливу роль у розвитку пасічного бізнесу відіграють і інші, більш низькі фактори. У першу чергу це матеріально технічне устаткування, котре за період 2010-2022 років сильно видозмінилося, несучи, інноваційність і приріст продуктивності не менше ніж застосування систем ІоТ.

До трендів інноваційної діяльності на пасічних підприємствах або приватних пасіках слід віднести: внесення змін до конструкції вуликів а також роботу над ефективними методами захисту бджіл.

Так, вченими було штучно виведено спеціальних бактерій котрі можуть ефективно боротися із кліщем Varroa, котрий висмоктує жирове тіло бджоли, а також являється переносником більшості типів хвороб. Вчені запевняють, що такий метод боротьби, значним чином знизить згубний вплив шкідника і буде працювати аналогічно до вакцини.

Широкого розповсюдження також набув інноваційний «австралійський» вулик, котрий не потребує втручання у бджолосім'ю у процесі збору меду. Такий тип ведення бджільництва отримав назву «безконтактний», мінімізуючи при цьому затрати робочого часу на обслуговування пасіки такого типу.[2,6,8]

Як процес виробництва меду, так і робота пасічного господарства в цілому є показовими прикладами стабільної роботи у досягненні Цілі сталого розвитку 12 – Відповідальне споживання та виробництво. Шляхів покращення швидкості досягання мети практично не існує, адже бджільництво за своїм базовим принципом є безвідходним типом бізнесу. Також слід зазначити, що інноваційні процеси вдосконалення технологій утримання бджіл (використання вуликів із пінополіуретану) теоретично, можуть погіршити позицію галузі у відповідному питанні. Проте, при цьому відбувається збереження деревини, тому, спираючись на цей факт, можна зробити висновок про вибір типу вуликів залежно від потреб кожного окремого суб'єкту.

3.2 Організація діяльності пасічного підприємства на засадах Цілей сталого розвитку.

Для прикладу пропоную використати мале пасічне підприємство «Friendly bee», котре спеціалізується на виробництві екологічно чистого меду. Загальна ситуація на підприємстві по відношенню до Цілей сталого розвитку сприятлива, адже компанія докладає зусиль у напрямку подолання бідності, голоду, сприяє збереженню екосистем суші. Ці принципи закладаються у будь яку роботу, котра пов'язана із бджолами. Проте, окрім перелічених напрямків компанія розглядає і пріоритетні перспективні, котрі базуються на Цілях СР 3 та 9, а саме: міцне здоров'я та благополуччя для людей будь-якого віку а також всеохоплююча індустріалізація та сприяння інноваційному розвитку відповідно.

Для досягнення перелічених цілей компанія планує розділити свою діяльність на 2 течії. Перший структурний підрозділ буде продовжувати діяльність із виробництва меду, але із застосуванням інноваційних підходів у галузі, а другий підрозділ буде створений і працюватиме у сфері апітерапії.

Для цього планується закупити і встановити систему «I-bee» (Розумна пасіка) на певну кількість вуликів, а також провести закупівлю апі будинків.

Система «I-bee» - комплексне рішення, коте складається із датчиків та мобільного застосунку. За допомогою цієї системи стає можливим відслідковування у режимі реального часу стану як окремих вуликів так і пасіки в цілому. Складниками системи є:

- Базова станція – HUB, пристрій котрий збирає інформацію від усіх вуликів котрі обладнані системою. Радіус дії хабу до 1500 метрів. Максимальна кількість вуликів, з якої одночасно може отримуватися та опрацьовуватися інформація близько 1500 шт. в залежності від рельєфу та перешкод. Зібрана інформація акумулюється на сервері із частотою оновлення 1 раз на годину. Самі ж пакети даних передаються по каналу WI-FI або GSM. В залежності від місця розташування пасіки можливе підключення до мережі 220В або з використанням сонячної панелі. Також присутня можливість підключення датчиків для опрацювання показників зовнішніх умов на пасіці (температура, вологість повітря і тп.)
- Центральний блок – HIVE, встановлюється безпосередньо на вулик, збирає інформацію про температуру вологість та акустичну активність у вулику. Також пристрій має у своїй конструкції оптичний датчик, котрий реагує на відкриття кришки вулика. Крім вищезазначених функцій система виконує завдання активної і пасивної безпеки. Датчики фіксують нахил вулика та його переміщення в просторі .Оновлення інформації відбувається кожні 30 хвилин.
- Електронні ваги – SCALES та SCALES-PRO. Призначені для періодичного моніторингу ваги вуликів і передачі отриманої інформації на базову станцію за допомогою каналу Bluetooth, із інтервалом 15хв.
- Датчик на льоток – COUNTER. Пристрій для підрахунку кількості бджіл, котрі проходять через льоток, аналіз завантаженості проходів бджолами, а

також аналіз льотної активності за часом доби і погодними умовами. Монтаж здійснюється приховано, а отримані дані передаються за каналами Bluetooth.

• Мобільний застосунок – «I-bee» виконує основні функції:

-первинне і поточне налаштування обладнання;

-моніторинг стану вуликів і пасіки в цілому;

-система сповіщень про несанкціонований доступ до вуликів. [16]

За заявами виробника, користувач системи отримує такі можливості:

-Контроль стану кожного вулика, котрий обладнаний системою з будь-якої точки, за наявності підключення до мережі Інтернет, з використанням фірмового мобільного застосунку.

-Облік операцій і встановлення нагадувань за допомогою мобільного застосунку.

-Повідомлення про екстрені ситуації на пасіці

-Можливість необмеженого зберігання даних та їх готовність до подальшого опрацювання у Excel.

-Зменшення рівня витрат на проїзд до місця дислокації пасіки, котра у багатьох випадках може знаходитися на відстані близько 100 км.

Принцип дії викладено на рисунку 3.1

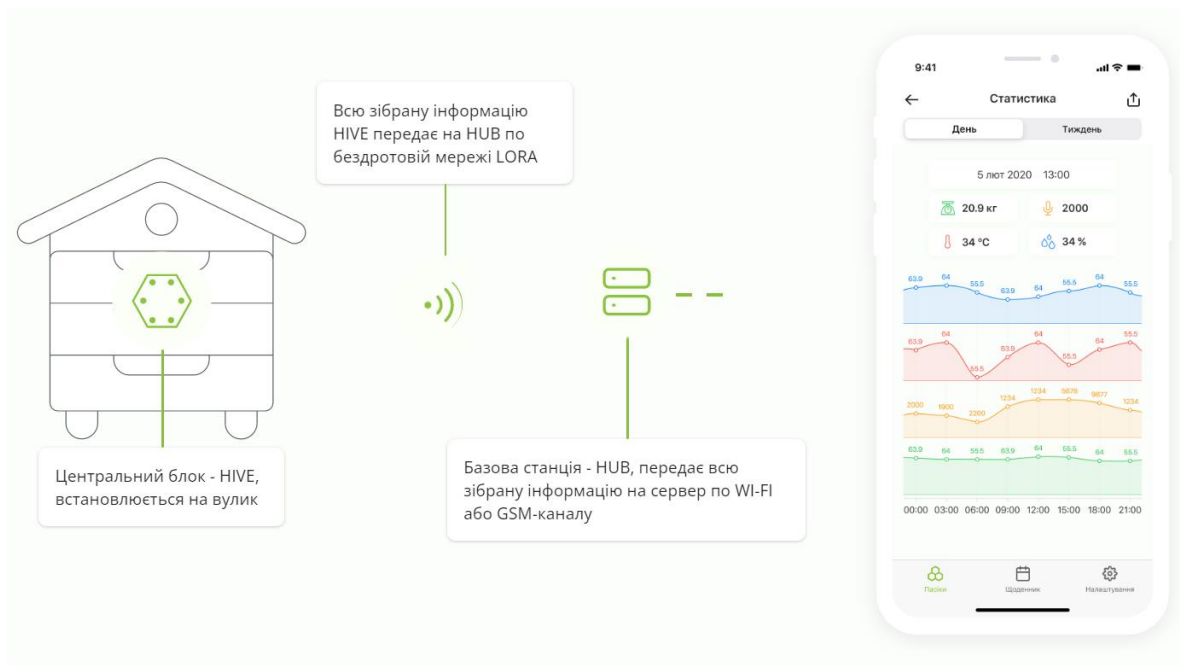

Рис. 3.1 Принцип дії системи «I-bee»

3.3 Обґрунтування ефективності запровадження інновацій.

При загальному розмірі пасіки у 200 бджолосімей доцільно застосувати часткове переобладнання фонду вуликів. Це дозволить із мінімальними витратами отримати бажаний ефект, адже у більшості випадків показники продуктивності та активності бджолосімей приблизно однакові у рівних умовах зовнішнього природного середовища (за умови використання бджіл однієї породи). Тому доцільною кількістю є 40 систем «I-bee»

Для наглядного ілюстрування економічної ефективності проекту такого типу можна використати показники: чистого дисконтованого доходу (*NPV*); внутрішньої норми прибутковості (*IRR*); індексу прибутковості витрат та інвестицій (*PI*); терміну окупності (*PP*). Для цього пропоную скористатися узагальненими показниками середньостатистичної пасіки та середньою оптовою ціною на звичайний мед.

На теперішній період часу актуальною ставкою дисконтування можна вважати 27%. Цей показник формується сукупністю факторів, таких як:

-прибутковість альтернативних проектів (12%)

-премія за ризик (5%)

-рівень споживчої інфляції 2021 (10%)

Для обладнання 40 вуликів системою «I-bee» необхідні фінансові інвестиції у розмірі 194 836 грн., за актуальною ціною на 2022 рік.

Для обладнання 200 вуликів інвестиції мають скласти 974 180 грн.

За показниками середньої продуктивності на пасіці було встановлено, що 1 бджолосім'я за сезон виробляє близько 45кг меду.

Враховуючи динаміку ціни на мед на внутрішньому ринку встановлено середню станом на 12 місяць 2022 року. За актуальним курсом НБУ ціна складає 1,64 USD або 60 грн.

Отже, за ідеальних обставин отримуємо 540 тис. грн, або 14 762 USD.

Якщо використати для розрахунку середню продуктивність бджолосімей в Україні, що станом на 2019 рік складала близько 26 кг із бджолосім'ї то отримаємо 312 тис. грн або ж 8 533 USD.

Основний економічний ефект від запровадження технології буде спостерігатися на економії видатків на заробітну платню та транспортні затрати.

Для підрахунку використаємо показники середньої заробітної плати працівника пасічного господарства у розмірі 12 тис. грн.

Транспортні затрати розрахуємо взявши за базову відстань дислокації кочової пасіки у 50 км.

При використанні автомобільного транспорту із витратами пального у 8л на 100 км і кількості робочих днів упродовж періоду основного взятку можна отримати цифру у розмірі 25 704 грн при вартості пального 51 грн/л.

Оплата праці 1го бджоляра протягом року складає 144 000 грн.

Отже можна скласти таблицю прогнозованої ефективності фінансових витрат.

Таблиця 3.1 - Фінансові потоки

Рік	0	1	2	3
Вигоди	0	168 704	168 704	168 704
Витрати	194 836	0	0	0

За ставки дисконтування у розмірі 27% чистий дисконтований дохід (NPV)=
=124 958 грн.

Індекс прибутковості інвестицій(PI) =1,6

Внутрішня норма прибутковості (IRR) складає 68,5%

Період окупності (PP) складає 1 рік та 8 тижнів.

Пасічника, котрий обслуговував вулики до запровадження системи за планом необхідно перевести на роботу до підрозділу апітерапії.

Зацікавленими сторонами у запровадженні відповідної технології, окрім пасічного підприємства також виступають інші елементи, котрі пов'язані із реалізацією та кінцевим споживанням продукції (таблиця 3.2)

Таблиця 3.2. Формулювання цінності продукту для зацікавлених сторін

Назва продукту	Цінність для ЗС 1 (виробник)	Цінність для ЗС 2 (посередник)	Цінність для ЗС 3 (кінцевий споживач)
Органічний мед	Виробництво меду із застосуванням систем моніторингу	Менші затрати праці ведуть до зниження собівартості продукції, що значним чином впливає на вартість	Продукт вищої якості із зменшенням ціни

	дозволяє полегшити працю пасічника та скоротити час на обслуговування бджолосімей.	меду для посередника. Плюсом можна вважати використання у рамках рекламної компанії згадок про інноваційність технології виробництва	
--	---	---	--

3.4 Апітерапія та її місце у досягненні Цілей сталого розвитку на пасічному підприємстві

Як було встановлено у попередньому пункті, для реалізації Цілі СР а саме досягнення міцного здоров'я та благополуччя для усіх, компанія планує створити окремий підрозділ, із спеціалізацією на апітерапії.

У загальному розумінні під словом «апітерапія» розуміють лікування за допомогою продуктів бджолиного походження. У зв'язку із відсутністю кваліфікованих лікарів на підприємстві і небажанні переходити у сферу надання конкретних медичних послуг, компанія має наміри перейти на найлегшого ступеня у цій галузі – сон на бджолах.

Для реалізації відповідного проєкту планується закупити і встановити 2 Апі будинки. Проєкт розрахований на 2 роки, тобто по будинку на рік.

Роздрібна ціна готового апі будинку коливається на рівні 25-50 тис грн. Розрахувавши середню ціну отримуємо 37,5 тис грн.

Середня вартість подібних послуг коливається у межах 350-500 грн. за один сеанс. Кількість сеансів обмежується 2ма на добу. Загальна кількість днів року, коли можливе проведення процедури складає 105, враховуючи за сприятливий для проведення травень, усі літні місяці та вересень.

При максимальному завантаженні та ціні послуги у 500 грн отримуємо прибуток у розмірі 105 000 грн.

Далі наведений аналіз доцільності запровадження інноваційного проекту (таблиця 3.3)

Таблиця 3.3. Фінансові потоки

Рік	0	1	2	3
Вигоди	0	80 000	92 000	105 000
Витрати	37 500	37 500	0	0

Для розрахунку використаємо ставку дисконтування 2021 року у розмірі 27%

Отримуємо наступні результати:

Чистий дисконтований дохід (NPV) = 104 264 грн

Індекс прибутковості інвестицій (PI) = 3,78

Внутрішня норма прибутковості (IRR) складає 153%

Період окупності (PP) складає близько 6 місяців.

Отже економічна оцінка доводить, що проєкт є рентабельним і вартим до запуску.

За допомогою бізнес моделі О. Остервальдера можна виявити ключові елементи майбутнього бізнесу (таблиця 3.4).

Таблиця 3.4. Модель О. Остервальдера

	Мед
Партнери	Постачальник Апі будинків

Бізнес процеси	Залучення: таргетована рекламна компанія у соціальних мережах Утримання: програма лояльності для постійних клієнтів
Ключові ресурси	Фінансові- на закупівлю апі будинків Людські-команда обслуговування пасіки
Унікальна пропозиція	Процедура оздоровлення за допомогою бджіл на «екологічній» пасіці.
Споживачі/клієнти	Люди 45-60 років із середнім рівнем заробітку. Ключові сегменти цільової аудиторії: 1. Люди із вадами здоров'я; 2. Прибічники здорового способу життя
Відносини	Персональне обслуговування клієнтів із наданням рекомендацій
Канали комунікації та збуту	Спілкування через електронну пошту, сайт компанії, сторінки у соціальних мережах, телефонні дзвінки.
Структура видатків	Встановлення і обслуговування апі будиночків Заробітна плата працівників Реклама
Фінансування і дохід	Дохід від наданих послуг

Як висновок до підрозділу можна стверджувати, що завдяки розробленій схемі є можливим долучення компанії «Friendly bee» до досягнення Цілі сталого розвитку 9 – забезпечення здоров'я та благополуччя.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеної роботи було проаналізовано та визначено ключові положення та Цілі сталого розвитку як загальносвітові такі і українські. Україна як і більшість розвинених країн та країн що розвиваються долучилися до ініціативи до 2030 року досягти основних 17 Цілей сталого розвитку і виконати його 169 завдань. Було встановлено, що український малий, середній та великий бізнеси активно долучаються до ініціативи, особливу увагу приділяючи трьом Цілям сталого розвитку. Першочергово вирішуються питання здоров'я, освіти та гідної праці. Найменше ж уваги приділяється Цілям сталого розвитку що-до подолання голоду та збереження морських екосистем.

Малий і середній пасічний бізнес активним чином задіяний у досягненні Цілей сталого розвитку. Українське медове ремесло займає провідне місце на світовому ринку, виробляючи та експортуючи великі обсяги меду та суміжних продуктів. Орієнтовна цифра щорічно складає близько 70 тис. тон. меду, котрий експортується до більше ніж 40 країн світу. Станом на 2019 рік, загальна частка України у світовому експорті меду склала близько 6%, принісши прибутки у розмірі \$120 млн., а у 2020 році - \$139,4 млн. Проте, не зважаючи на вражаючі показники, у галузі існують проблеми, корті потребують негайного вирішення, що дозволить значним чином покращити позиції на ринку та зміцнить галузь із середини. Основними проблемами галузі є: низька інтернальна ефективність (низький показник середньої продуктивності однієї бджолосім'ї), проблеми у врегулюванні відносин між пасічниками та державою, а також пасічниками та аграріями, низька інноваційна діяльність, що сповільнює роботу над досягненням Цілей сталого розвитку.

Як було встановлено, пасічні господарства задіяні у досягненні 5 основних Цілей СР. Це цілі: 1, 2, 3, 8, 15.

Пасічний бізнес активно провадить політику подолання бідності, подолання голоду, забезпечення міцного здоров'я та благополуччя, сприяння сталому економічному зростанню і зайнятості населення, відновлення та збереження екосистем суші відповідно.

Українське бджільництво активно сприяє роботі над досягненням Цілей СР, проте у деяких напрямках необхідні систематичні зміни. Було визначено, що основна діяльність має спрямовуватися у напрямку запровадження інноваційних технологій. Наразі створено низку інноваційних проєктів, котрі так чи інакше сприяють цьому процесу.

На прикладі малого пасічного підприємства «Friendly bee» було розроблено концепцію запровадження нових Цілей сталого розвитку у процеси компанії. Було створено план запровадження Цілі СР – 9 «всеохоплююча індустріалізація та сприяння інноваційному розвитку», а також Ціль СР – 3 «міцне здоров'я та благополуччя»

Для досягнення Цілей було прийнято рішення про розподіл організації на 2 структурні підрозділи, котрі мають запровадити відповідні технології. Перший підрозділ має орієнтуватися на досягненні Цілі 9, за допомогою запровадження у виробництво системи «I-bee», котра покликана скоротити витрати на обслуговування пасіки, а другий підрозділ повинен зайнятися апітерапевтичними послугами, закупивши для цього апі будинки.

За результатами підрахунків, запровадження системи «I-bee» дозволить щорічно економити близько 169 тис. грн., при одноразових інвестиціях у розмірі 195 тис. грн.

Інвестиції у розмірі 37 500 грн на закупівлю апі будинку зможуть приносити до 105 тис грн за сезон експлуатації.

Тому, як остаточний результат проведеної роботи, можна стверджувати, що запровадження Цілей сталого розвитку на пасічному підприємстві є економічно обґрунтованими, і мають розглядатися як перспективні напрямки для подальшого застосування на інших пасічних підприємствах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безус А. М. Менеджмент : навч. посіб. Київ : АМУ, 2015. 268 с.
2. Бріндза Я., Адамчук Л., Григор'єва О. Наукові здобутки проекту SAVEBEES. *Сучасне бджільництво: проблеми, досвід, нові технології* : зб. матеріалів науково-практ. конф. з міжнар. участю, м. Київ, 20 серп. 2021 р. Київ, 2021. С. 35–37.
3. Внесок українського бізнесу в реалізацію Україною Цілей сталого розвитку 2016-2020 р.р. | CSR Ukraine. *CSR Ukraine*. URL: <https://csr-ukraine.org/research/vnesok-ukrainskogo-biznesu-sdg/> (дата звернення: 07.12.2022).
4. Гриценко В. Л. Економічне моделювання ринку меду. *Економіка АПК*. 2017. № 4. С. 97–106
5. Данкевич В., Данкевич Є., Пивовар П. Формування кон'юнктури світового ринку меду: сучасний стан і перспективи для українських експортерів. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2018. Vol. 4. No. 2. Pp. 37–54. URL : www.are-journal.com(дата звернення: 07.12.2022).
6. Єфіменко Т., Односум Г. Нагальні проблеми бджільництва в Україні. *Науково-виробничий журнал "Бджільництво України"*. 2017. Т. 1, № 2. С. 55–60.
7. Зайцева Л. О. "Сталий розвиток": теоретичний аспект. *Бізнес Інформ*. 2018. № 12. С. 15–20.
8. Копитко М. І. Управління інноваціями: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни у схемах і таблицях. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 292 с.
9. Кулинич І. Основні економічні фактори, що впливають на розмір та успішність діяльності пасічного господарства. *Сучасне бджільництво: проблеми, досвід, нові технології* : зб. матеріалів науково-практ. конф. з міжнар. участю, м. Київ, 20 серп. 2021 р. Київ, 2021. С. 37–39.

10. Ліпський П., Сенчило О. Роль бджільництва у забезпеченні реалізації цілей сталого розвитку України. *Сучасне бджільництво: проблеми, досвід, нові технології*: зб. матеріалів науково-практ. конф. з міжнар. участю, м. Київ, 20 серп. 2021 р. Київ, 2021. С. 48–50.

11. Манойленко С. Бджільництво. Посібник для вивчення дисципліни для студентів напряму 201 – Агрономія. Кропивницький : ЦНТУ, 2019. 142 с.

12. Мельник Л. Сучасні тренди економічного розвитку: Досвід ЄС та практика України : підручник. Суми : ПФ «Вид-во “Унів. кн.”», 2021. 432 с.

13. Мельник Л., Дегтярьова І. Урахування екстернальних ефектів підприємств при еколого-економічному обґрунтуванні регіонального розвитку. *Регіональна економіка*. 2010. № 3. С. 34–35

14. Пітерська В. М. Проектний підхід до моделювання управління інноваційною організацією. *Вісник Одеського національного морського університету*. 2016. № 1 (47). С. 146–158.

15. Порядок реєстрації пасіки. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0281-21#Text> (дата звернення: 07.12.2022).

16. Розумна пасіка | i-bee. *Розумна пасіка i-bee*. URL: <https://www.i-bee.net/> (дата звернення: 07.12.2022).

17. Скоромна О., Разанова О. . Розвиток галузі бджільництва як джерело структури продовольчої безпеки. *Аграрна наука та харчові технології*. 2019. № 3. С. 106.

18. ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ. *Дія.Бізнес - Головна сторінка*. URL: <https://business.diia.gov.ua/handbook/sustainable-development-goals/cili-stalogo-rozvitku> (дата звернення: 07.12.2022).

19. Чвалюк А, Н. Чвалюк Н.. СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БДЖІЛЬНИЦТВА В УКРАЇНІ. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2020. Т. 2, № 90. С. 215–227. URL: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.90.215-227> (дата звернення: 07.12.2022).

20. Faostat. *Home | Food and Agriculture Organization of the United Nations*. URL: <https://www.fao.org/faostat/en/#search/Honey,%20natural> (дата звернення: 12.10.2022).

21. Honey | OEC. *OEC - The Observatory of Economic Complexity*. URL: <https://oec.world/en/profile/hs/honey> (дата звернення: 12.10.2022).

22. THE 17 GOALS | Sustainable Development. *Home | Sustainable Development*. URL: <https://sdgs.un.org/goals> (date of access: 07.12.2022).

23. Гриценко П., Коваленко Є., Вороненко В., Смакоуз А., Степаненко Є. Аналіз дефініції «зміни» як економічної категорії. Механізм регулювання економіки, (1 (91), 92-98. URL: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.91.07>

24. Динаміка цифрової трансформації соціально-економічних та екологічних систем / В. І. Вороненко та ін. //Агросвіт. 2022. № 15-16. С. 15-22. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89229>

25. Дяченко А. В., Карінцева О. І., Тарасенко С. В., Харченко М. О., Мазін Ю. О., Кисельова К. С. Формування інноваційного інструментарію економічної політики в умовах розвитку світової економічної кризи 2019-2020 рр. в Україні // Механізм регулювання економіки. 2021. № 3. С. 19-37. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86419>

26. Економіка енергетики : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, І. М. Сотник. – Суми: Університетська книга, 2015. – 378 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/45315>

27. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. - 864 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80106>

28. Экономика развития: учебное пособие / под ред. д.-ра экон. наук, проф. Л. Г. Мельника, канд. экон. наук А. Вик. Кубатко. Сумы : «Университетская книга», 2017. 352 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80184>

29. Карінцева, О. І., Харченко, М. О., Мазін, Ю. О., Фалько, К. С. Практичні засади підвищення ефективності логістичної діяльності сучасного

підприємства. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2021. № 3. С. 127–136. DOI: 10.21272/1817-9215.2021.3-14 <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86223>

30. Карінцева О.І., Дегтярьова І. Б., Харченко М.О., Долгошеєва О. І., Кіріл'єва А. В. Залучення іноземних інвестицій як інструмент забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку країни. Вісник СумДУ. Серія «Економіка», № 3' 2020. С. 199-211. DOI: 10.21272/1817-9215.2020.3-22 https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/3_2020/22.pdf

31. Карінцева, О. І., Харченко, М. О., Пономарьова, Г. С. Підвищення ефективності бізнес-процесів на виробничому підприємстві // Механізм регулювання економіки. 2020. № 4. С. 58-69. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83754>

32. Мельник Л. Г., Карінцева О. І., Кубатко О. В., Сотник І. М., Завдов'єва Ю. М. Цифровізація економічних систем та людський капітал: підприємство, регіон, народне господарство // Механізм регулювання економіки. 2020. № 2. С. 9-28. DOI: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82236>

33. Мельник, Л., Карінцева, О., Кубатко, О., Дерев'янку, Ю., Маценко, О. (2022). Реструктуризація соціально-економічних систем як складова формування цифрової економіки в Україні у період кризи. Механізм регулювання економіки, (1-2(95-96), 7-13.

34. Мельник Л. Г., Карінцева О. І. (2021) Економіка і бізнес : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, О. І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83721>

35. Мельник, Л., Ковальов, Б. (2020). Проривні технології в економіці і бізнесі (Досвід ЄС та практика України у світлі III, IV, і V промислових революцій. Сумський державний університет, с. 180. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/79621>

36. Мельник Л. (2021) Сучасні тренди економічного розвитку: Досвід ЄС та практика України: підручник / за ред. Л. Г. Мельника. Суми: ПФ

«Видавництво “Університетська книга”», 2021. 432 с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89235>

37. Сотник І.М. (2016) Мотиваційні механізми дематеріалізаційних та енергоефективних змін національної економіки : монографія / за заг. ред. доктора екон. наук, проф. І. М. Сотник. – Суми : Університетська книга, 2016. – 368 <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80197>

38. Сотник І. (2018) Підприємництво, торгівля та біржова діяльність / І. Сотник, Л. Таранюк. – Суми: Університетська книга, 2018. – 572 с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80114>

39. Управління змінами : конспект лекцій / укладачі: П. В. Гриценко, Є. В. Коваленко. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 76 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/339162013.pdf>

40. Фундаментальні основи фазового переходу до адитивної економіки: від проривних технологій до інституційної соціологізації рішень. Розробка концепції фазового переходу до адитивної економіки : звіт про НДР (проміжний) / кер. Л. Г. Мельник. Суми : СумДУ, 2021. 78 с. № 0121U109557. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89091>

41. Disruptive technologies for green economy formation in conditions of the fourth industrial revolution: the EU experience / I. Dehtyarova etc. // Socio-economic and management concepts: collective monograph / Krupelnytska I., – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2021. P. 388-392. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86986>

42. Karintseva O., Kharchenko M., Boon E.K., ...Melnyk V., Kobzar O.(2021). Environmental determinants of energy-efficient transformation of national economies for sustainable development.. J. International Journal of Global Energy Issues, 2021, 43(2-3), P. 262–274
<https://doi.org/10.1504/IJGEI.2021.115148>

43. Karintseva O. I., Yevdokymov A. V., Yevdokymova A. V., Kharchenko M. O., Dron V. V. Designing the Information Educational Environment of the Studying Course for the Educational Process Management Using Cloud Services.

Механізм регулювання економіки. 2020. № 3. С. 87-97. DOI:
<https://doi.org/10.21272/mer.2020.89.07>

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81759>

44. Kubatko, O. V., Chortok, Y. V., Honcharenko, O. S., Nechyporenko, R. M., & Moskalenko, I. M. (2019). Studying Features of Vehicle Type Selection by Trade and Logistics Enterprise. Mechanism of economic regulation. – 2019. – №3. – С. 73–82. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76448>

45. Melnyk L. H., Derykolenko O. M., Mazin Yu. O., Matsenko O. I., Piven V. S. Modern Trends in the Development of Renewable Energy: the Experience of the EU and Leading Countries of the World // Механізм регулювання економіки. 2020. № 3. С. 117-133. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81810>

46. Melnyk, L., Dehtyarova, I., Karintseva, O., Kubatko, O. Information factors in economic systems and business during transition to digital economy/Selected Aspects of Digital Society Development. Monograph 45. Edited by Tetyana Nestorenko and Aleksander Ostenda, Publishing House of University of Technology, Katowice, 2021. P. 173-178
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87135>

47. Melnyk, L., Matsenko, O., Dehtyarova, I. & Derykolenko, O. (2019). The formation of the digital society: social and humanitarian aspects. *Digital economy and digital society*. T. Nestorenko & M. Wierzbik-Strońska (Ed.). Katowice: Katowice School of Technology. [in Ukrainian]. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/74570>

48. Melnyk L.G., Kubatko O. (2017) The impact of green-innovations on environmental quality and energy resource consumption. International economic relations and sustainable development : monograph / edited by Dr. of Economics, Prof. O. Prokopenko, Ph.D in Economics T. Kurbatova. – Ruda Śląska :Drukarnia i Studio Graficzne Omnidium 272 p. ISBN 978-83-61429-11-1

49. Melnyk, L., Dehtyarova, I., Kubatko, O., Karintseva, O., & Derykolenko, A. (2019). Disruptive technologies for the transition of digital economies towards

sustainability. *Economic Annals-XXI*, 179(9-10), 22-30. doi:
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85476>

50. Melnyk L., Sommer H., Kubatko O., Rabe M., Fedyna S. (2020). The economic and social drivers of renewable energy development in OECD countries. *Problems and Perspectives in Management*, 18(4), 37-48. doi:10.21511/ppm.18(4).2020.04
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82719>

51. Melnyk, L., Karintseva, O., Kubatko, O., Derev'yanko, Y., & Matsenko, O. (2022). Restructuring of socio-economic systems as a component of the formation of the digital economy in ukraine. *Mechanism of an Economic Regulation*, (1-2(95-96), 7-13. URL: <https://doi.org/10.32782/mer.2022.95-96.01>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89627>

52. Tu, Y.-X., Kubatko, O., Karintseva, O., Piven, V. Decarbonisation drivers and climate change concerns of developed economies. *International Journal of Environment and Pollution*, 2022, 69(1-2), pp. 112–129

53. The effects of the management of natural energy resources in the European Union / V. Voronenko, B. Kovalov, D. Horobchenko, P. Hrycenko // *Journal of Environmental Management and Tourism*. – Craiova: ASERS Publishing, 2017. – Vol. 8, Issue Number 7(23), P. 1410-1419. Available at: <https://journals.aserspublishing.eu/jemt/article/view/1777>

54. Veklych O., Karintseva O., Yevdokymov A., Guillamon-Saorin E.(2020). Compensation mechanism for damage from ecosystem services deterioration: Constitutive characteristic. *J. International Journal of Global Environmental Issues*, 19(1-3), P. 129–142
<https://doi.org/10.1504/IJGENVI.2020.114869>